

Från snickarlärling till skulptör i två världar

Berättelse

En enkel start

Carl Milles föddes den 23 juni 1875 utanför Uppsala och hette från början Carl Emil Andersson. Namnet Milles kom från ett gammalt smeknamn i familjen. Hans väg in i konsten var allt annat än självklar. Skolgången blev kort, och i stället började han som snickarlärling. På kvällarna gick han ändå på kurser i Stockholm, vilket antyder en ung man som inte ville nöja sig med det han redan kunde.

Åren i Paris

I tjugoårsåldern fick Milles ett stipendium och reste till Paris, dåtidens centrum för konst. Där levde han under fattiga förhållanden och försörjde sig genom att snida ornament, medan han på lediga stunder studerade konst och anatomi. Under en period arbetade han nära den världsberömde Auguste Rodin, vars kraftfulla och rörliga figurer satte djupa spår i Milles eget formspråk. Det var följaktligen inte en slump att hans senare verk ofta ger intryck av rörelse och liv. I Paris träffade han också konstnären Olga Granner, som han gifte sig med 1905 och som blev hans livslånga partner.

Genombrott och egen stil

Det stora genombrottet kom redan 1902, då Milles vann tävlingen om Sten Sture-monumentet i Uppsala. Därefter följde en lång rad offentliga uppdrag. Han utvecklade en stil som å ena sidan byggde på antika myter, å andra sidan kändes lätt och nästan svävande. Vatten blev ett återkommande inslag: tritoner, najader och fiskar sprutar vatten i hans fontäner, vilket innebär att skulpturerna nästan tycks leva. Mest känt i Sverige är **Poseidon**, en sju meter hög havsgud på Götaplatsen i Göteborg, avtäckt 1931. När statyn visades blev många upprörda och tyckte att den var ful och felproportionerad. I dag är samma staty en stolt symbol för staden, vilket säger en del om hur smaken kan förändras över tid.

Två länder, ett livsverk

Mellan 1906 och 1908 byggde Milles och Olga ett hem på ön Lidingö utanför Stockholm. Huset och den terrasserade trädgården, **Millesgården**, fylldes med fontäner, pelare och skulpturer. År 1936 gjorde paret om platsen till en stiftelse och skänkte den till svenska folket – en generös gest som gjorde konsten tillgänglig för alla.

Samma år som Poseidon invigdes, 1931, accepterade Milles ett uppdrag som lärare och skulptör vid Cranbrook Academy of Art i Michigan. Där stannade paret i tjugo år, och han skapade monumentala fontäner i flera amerikanska städer. Trots avståndet förblev banden till Sverige starka. År 1951 flyttade de hem, och Carl Milles dog på Millesgården den 19 september 1955.

Hans livsverk binder samman två kontinenter. Budskapet i hans historia är tydligt: med envishet och hårt arbete kan en snickarlärling utan lång skolgång bli en av sin tids mest kända konstnärer – och lämna efter sig figurer som fortfarande får torg att leva.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
smeknamn	ett extra namn man kallas vid, ofta på skämt
snickarlärling	ung person som lär sig yrket att arbeta med trä
stipendium	pengar man får för att kunna studera eller resa
anatomi	kunskapen om hur kroppen är uppbyggd
formspråk	det sätt en konstnär uttrycker sig på i sina verk
genombrott	när man plötsligt blir känd och erkänd
monument	stort minnesmärke, ofta i form av en staty
antik	som hör till den grekiska och romerska forntiden
najad	en kvinnlig vattenande i grekisk myt
avtäcka	att visa en staty offentligt för första gången
terrasserad	byggd i flera plana steg i en sluttning
stiftelse	organisation som äger något för ett bestämt syfte
monumental	mycket stor och imponerande
tillgänglig	möjlig för alla att nå eller använda

Läsförståelsefrågor

1. Vad var Carl Milles ursprungliga yrkesväg innan han blev konstnär?
 1. Han var lärare i en folkskola.
 2. Han utbildade sig till snickare.
 3. Han studerade direkt på konstakademin.
2. Vad gjorde Milles för att tjäna pengar i Paris?
 1. Han skapade ornament genom att snida.
 2. Han sålde redan färdiga statyer.
 3. Han undervisade andra konstnärer.
3. På vilket sätt påverkade Auguste Rodin Carl Milles?
 1. Rodin gav honom ekonomiskt stöd hela livet.
 2. Rodins rörliga figurer inspirerade Milles stil.
 3. Rodin hjälpte honom att flytta till USA.
4. Vad gjorde Milles och Olga med Millesgården år 1936?
 1. De sålde den till en privat samlare.
 2. De gjorde den till en stiftelse och gav den till folket.
 3. De rev huset och byggde ett nytt.
5. Hur länge bodde paret i USA?
 1. Ungefär två år.
 2. Ungefär tio år.
 3. Ungefär tjugo år.
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Milles fick sitt genombrott genom Sten Sture-monumentet 1902.
 2. Poseidon var omtyckt av alla redan från början.
 3. Milles och Olga hade flera barn tillsammans.
 4. Milles arbetade en tid nära skulptören Auguste Rodin.
7. Texten säger att smaken kan "förändras över tid". Förklara hur Poseidon är ett exempel på det.
8. Varför kan man säga att vatten var en viktig del av Milles konst? Ge ett exempel.
9. Texten kallar gåvan av Millesgården "en generös gest". Vad menas med det, och vad säger det om Milles?
10. Vad tror du menas med att Milles livsverk "binder samman två kontinenter"?
11. Vilket budskap vill texten förmedla med Milles livshistoria? Svara med egna ord.

12. Milles gick på kvällskurser fast han redan arbetade hela dagarna. Vad säger det om honom som person?

Diskussionsfrågor

- Carl Milles började enkelt men blev världskänd. Känner du till någon annan person som har gjort en liknande resa?
- Poseidon väckte starka känslor. Bör konst i det offentliga rummet vara trygg och gillas av alla, eller får den provocera?
- Milles skänkte sitt hem till folket. Vad tycker du om att ge bort något så värdefullt?
- Milles delade sitt liv mellan Sverige och USA. Vilka fördelar och nackdelar kan det finnas med att leva i två länder?
- **Skriv (5–6 meningar):** Berätta om en person, från ditt liv eller historien, som har inspirerat dig genom hårt arbete. Vad gjorde personen, och varför betyder det något för dig?